

Nr 47.

Ankom till riksdagens kansli den 4 juni 1934 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft åtta inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen motionerna i första kammaren nr 150 av herr Nilsson, Petrus, m. fl. och nr 151, 152 och 153 av herr Johansson, Johan Bernhard, m. fl., samt motionerna i andra kammaren nr 290 av herr Pehrsson i Bramstorp m. fl. och nr 337, 338 och 339 av herr Lindman m. fl.

I motionerna I:150 och II:290, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen måtte för sin del antaga lagar angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag, som därutinnan av professorn Ragnar Bergendal framlagts i ett av honom såsom inom socialdepartementet tillkallad sakkunnig avgivet betänkande (stat. off. utr. 1933:36), nämligen dels utkast till lag med vissa bestämmelser mot ekonomiska stridsåtgärder, dels utkast till lag om ändring av 11 kap. strafflagen, dels ock utkast till ändringar i tryckfrihetsförordningen. I de likalydande motionerna I:151 och II:337 har yrkats, att riksdagen måtte för sin del antaga nyssnämnda utkast till lag med vissa bestämmelser mot ekonomiska stridsåtgärder och till lag om ändring av 11 kap. strafflagen. I motionerna I:152 och II:338, vilka jämväl äro likalydande, har yrkats, att riksdagen ville för sin del antaga omförmälda utkast till ändringar i tryckfrihetsförordningen. Slutligen har i de likalydande motionerna I:153 och II:339 hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för nästkommande riksdag av förslag till lagstiftning om blockad samt till ändringar i strafflagen i överensstämmelse med de grunder, som i dessa motioner angivits.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionerna.

Vid 1929 års riksdag hemställdes dels i motion i första kammaren, nr 12, av herr Frändén m. fl. ävensom i en motion i andra kammaren, nr 21, av herr Nygren m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning rörande lämpligaste lagstiftningsåtgärder för tryggande av tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikt, varvid frågan om skadestånd till näringsidkare, som drabbades av i motionerna berörda övergrepp, måtte särskilt beaktas, samt därefter för riksdagen framlägga lagförslag i ämnet.

Motionerna hänvisades till andra lagutskottet, som i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 42, på närmare anförda skäl hemställde, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Enligt en vid utlåtandet fogad reservation ansågo emellertid sex av utskottets ledamöter — herrar Westman, von Sydow, Frändén, Magnusson i Skövde, Johanson i Hallagården och Petersson i Lerbäcksbyn — att utredning borde föranstaltas, huruvida och på vad sätt lagstiftningsåtgärder borde vidtagas för att bereda rätt till skadestånd för den, som helt och hållet stode utanför arbetskonflikt, men likväl oförskyllt tillfogades skada genom blockad, bojkott eller andra stridsåtgärder, som riktades mot honom. Reservanterna framhöllo, att den ifrågasatta lagstiftningen syntes böra begränsas till att meddela regler om skadeståndsskyldighet gentemot tredje man. En dylik skyldighet syntes reservanterna böra inträda huvudsakligen i de fall, att blockad, bojkott eller annan därmed jämförlig stridsåtgärd vidtoges för att vid arbetskonflikt med kränkning av föreningsrätten tvinga någon, som stode utanför konflikten, att inträda i eller utträda ur organisation av arbetare eller arbetsgivare eller att dylik stridsåtgärd tillgreps för att tvinga sådan person att underkasta sig ekonomiska uppoffringar för att understödja endera parten eller att maning i en eller annan form att deltaga i stridsåtgärd ställdes till annan än den stridande organisationens medlemmar.

Frågan förföll i riksdagen, sedan första kammaren — efter lottning — biträtt nämnda reservation men andra kammaren bifallit utskottets hemställan, dock med uteslutande av dess motivering.

Den 22 november 1929 uppdrog Kungl. Maj:t åt professorn Bergendal att såsom sakkunnig inom socialdepartementet biträda med utredning rörande vissa i statsrådsprotokollet för nämnda dag berörda, med frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter sammanhängande spörsmål. Vid Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut hade föredragande departementschefen, statsrådet Lübeck — efter en redogörelse för nyssnämnda motioners behandling i riksdagen — anfört, bland annat:

Den offentliga diskussion, som förekommit i frågan om tredje mans rätt till neutralitet i arbetstvister, har oftast haft sin utgångspunkt i särskilda fall av övergrepp, mot vilka rättsmedvetandet hos stora befolkningsgrupper reagerat. Härav har följt, att man för det mesta rört sig med mera allmänt formulerade önskemål och begrepp. Vad man velat hindra med en önskad lagstiftning synes i allmänhet huvudsakligen hava varit stridsåtgärder för att tvinga den, som står och vill stå utanför en konflikt, antingen att träda in i eller ut ur en av striden berörd organisation av arbetare eller arbetsgivare eller att underkasta sig ekonomiska uppoffringar för understödjande av endera parten eller att över huvud på ett eller annat sätt deltaga i striden. En fredlig medborgare, vilken vill vara neutral i en arbetskonflikt, borde icke behöva utsättas för förluster, ja kanske riskera sin välfärd, genom tvång från andra medborgares sida. Till förhindrande härav synes man emellertid i allmänhet icke vilja förorda straffansvar utan snarare stadgande om skyldighet att ersätta genom neutralitetskränkningen vållad skada. Anspråken på dylik lagstiftning uppställas icke ensidigt, utan de rikta sig mot tvångsåtgärder från båda parternas sida, låt vara att arbetarpartens åtgöranden varit de i praktiken och diskussionen mest framträdande.

De sålunda framställda anspråken på åtgärder för tryggande av tredje mans rätt framstå i och för sig såsom skäligen. Då det gäller att söka bot för antydd missförhållanden, möter man emellertid svårigheter med hänsyn till ärendets oklara läge. Uppenbarligen är det därför i första hand angeläget att söka klarlägga de avsedda missförhållandenas art och omfattning. Därjämte bör undersökas, i vilken utsträckning redan gällande lagstiftning bereder möjlighet till ingripande, samt anledningen till att sådant ingripande hittills icke i avsevärd utsträckning synes hava förekommit. Slutligen bör noggrant övervägas, vilka ytterligare lagstiftningsåtgärder, som äro ur lagteknisk synpunkt möjliga, och den sannolika effektiviteten därav.

Först när utredning i dessa avseenden föreligger, blir det möjligt att bilda sig en uppfattning om de åtgärder, som ur allmän synpunkt befinnas kunna och böra ifrågakomma. Man bör också kunna förvänta, att med undersökningsresultatet som underlag överläggningar mellan huvudparternas organisationer skola med framgång kunna upptagas i syfte att söka undgå stridsmetoder sådana som de, vilka här äro i fråga.

Vid 1931 och 1932 års riksdagar väcktes motioner om utvidgning av den åt den sakkunnige uppdragna utredningen om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter samt om påskyndande av berörda utredning, nämligen vid 1931 års riksdag motionerna I: 129, I: 131, II: 186 och II: 193 samt vid 1932 års riksdag motionerna I: 187 och II: 264. Motionerna behandlades av andra lagutskottet i utlåtande nr 31 vid 1931 års riksdag och i utlåtande nr 12 vid 1932 års riksdag.

Riksdagen beslöt, att motionerna icke skulle föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Med skrivelse den 30 november 1933 överlämnade den sakkunnige betänkande med utredning angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande spørsmål. Vid betänkandet funnos fogade utkast till sådana lagstiftningsåtgärder i ämnet, som ansetts böra komma under övervägande, nämligen de förut omnämnda utkasten till lag med vissa bestämmelser mot ekonomiska stridsåtgärder, till lag om ändring av 11 kap. strafflagen samt till ändringar i tryckfrihetsförordningen.

Sedan yttranden avgivits över utredningen av ett stort antal statliga myndigheter ävensom av olika organisationer och sammanslutningar, vilkas verksamhetsområden beröras av den ifrågasatta lagstiftningen (stat. off. utr. 1934: 10), anmäldes ärendet för Kungl. Maj:t den 9 mars 1934 av chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, som därvid bemyndigades att tillkalla en kommission för ytterligare prövning av omförmälda lagstiftningsproblem. Inom kommissionen skulle det egentliga utredningsarbetet anförtros åt tre personer, varutöver kommissionen skulle bestå av högst tio representanter för olika intressen och meningsriktningar. Kommissionen borde snarast möjligt avlämna sitt betänkande.

Att handhava det egentliga utredningsarbetet förordnade departementschefen samma dag ordföranden i arbetsdomstolen f. d. justitierådet A. Lindhagen, häradshövdingen i Sollentuna och Färentuna härads domsaga, förutvarande justitieombudsmannen S. E. Ekberg samt professorn Bergendal. I kommissionen

insattes vidare verkställande direktören i svenska arbetsgivareföreningen G. Söderlund, ledamoten av landssekreterariatet J. A. Forslund, sekreteraren i kooperativa förbundet A. Gjores, verkställande direktören i Sveriges köpmannaförbund V. O. L. Strömberg, ordföranden i riksförbundet landsbygdens folk, hemmansägare C. G. Johansson i Stora Skedvi och ombudsmannen i Sveriges arbetsledareförbund E. Ahlberg, samt vidare ledamoten av riksdagens första kammare, lantbrukaren P. Gustafsson i Benestad, ledamoten av riksdagens första kammare redaktören S. Hansson, ledamoten av riksdagens första kammare t. f. överdirektören och chefen för kontrollstyrelsen A. S. E. Larsson ävensom professorn H. Å. Hassler. Åt f. d. justitierådet Lindhagen uppdrogs tillika att vara kommissionens ordförande.

Vid sin nyssnämnda anmälan av ärendet yttrade departementschefen, bland annat:

Vad angår själva huvudfrågan, införandet i lagstiftningen av bestämmelser som skydda tredje mans rätt till neutralitet i konflikter av ekonomisk natur, hava delade uppfattningar knappast framträtt. Däremot hava avsevärda meningsskiljaktigheter gjort sig gällande beträffande eventuella lagstiftningsåtgärders omfattning och utformning.

För egen del hyser jag den uppfattningen, att en reglering i lag på detta område är av förhållandena påkallad. Vid en förberedande prövning av lagförslagen i belysning av de yttranden, som avgivits över desamma, har emellertid framgått, att förslagen — ehuru de utvisa en bestämd strävan till objektivitet — i viktiga hänseenden lämna rum för allvarliga erinringar. Den sakkunnige har ock själv understrukt, att lagförslagen hava karaktären allenast av utkast och att detta utkast, på grund av ämnets i vårt land obearbetade beskaffenhet, med nödvändighet måste bliva av mycket preliminär natur. I överensstämmelse härmed har den sakkunnige uttryckligen utgått ifrån, att en lagstiftningsåtgärd ej skulle komma till stånd utan fortsatt utredning. En sådan ytterligare utredning torde nu böra omedelbart verkställas.

Med skrivelse den 4 maj 1934 framlade kommissionen betänkande med förslag dels till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder, dels ock till lag om ändring i 11 kap. strafflagen (stat. off. utr. 1934: 16). Därvid framhölls, att kommissionen, i likhet med den sakkunnige, ansett vissa ändringar i tryckfrihetsförordningen böra vidtagas i anslutning till nyssnämnda förslag, men att kommissionen funnit sig icke hava att därutinnan framlägga förslag till lagtext.

De i motionerna I: 150 och II: 290 samt I: 151 och II: 337 ävensom I: 152 och II: 338 omförmälda utkasten hava följande lydelse:

1) Utkast till lag med vissa bestämmelser mot ekonomiska stridsåtgärder.

1 §.

Till stridsåtgärd hänföres i denna lag blockad, bojkott, arbetsinställelse (lockout eller strejk), uppsägning av avtal eller annat avbrytande av ekonomisk förbindelse.

Med stridsåtgärd mot tredje man förstås stridsåtgärd som vidtages

1) i anledning av pågående arbetstvist eller annan ekonomisk tvist mot någon, som ej är part i tvisten, såvitt stridsåtgärden är av annan art än uppsägning av kollektivavtal, arbetsinställelse eller arbetsblockad, som verkställs i samband med arbetsinställelse;

2) efter upphörande av arbetstvist eller annan ekonomisk tvist i syfte att öva vedergällning mot någon, som varit part i tvisten eller som eljest därunder vidtagit stridsåtgärd eller underlåtit att efterkomma uppmaning därom;

3) för att förmå den därmed angripne eller annan att inträda eller kvarstå i eller ock att utträda ur förening av arbetsgivare eller fackförening eller annan dylik sammanslutning eller att ansluta sig till överenskommelse om gemensamt uppträdande vid ingående av avtal.

Stridsåtgärd mot tredje man skall icke anses föreligga då stridsåtgärd i anledning av pågående tvist riktas mot någon, som genom övertagande av egendom eller rörelse bisprungit eller ock efter antagande av arbete eller efter förändring av sin näringsverksamhet understödjer part eller annan, vilken ej själv är föremål för stridsåtgärd mot tredje man. Ej heller skall till sådan stridsåtgärd hänföras uppsägning av avtal, var till någon äger rätt på grund av att avtalet brutits.

2 §.

Den som muntligen eller skriftligen eller på annat sätt uppmanar eller eljest uppsåtligen söker förmå annan att anordna, vidtaga, deltaga i eller vidmakthålla stridsåtgärd mot tredje man straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader. Till enahanda straff vare den förfallen, som verkställer uppsägning av avtal därom skriftlig handling upprättats, i fall där uppsägningen honom veterligen är att hänföra till stridsåtgärd mot tredje man.

Framställer någon muntligen eller skriftligen eller på annat sätt uppsåtligen hot om att anordna, vidtaga eller vidmakthålla stridsåtgärd mot tredje man, vare lag som ovan sägs.

3 §.

Den som gjort sig skyldig till förfarande, som enligt 2 § är belagt med straff, vare skyldig ersätta därav uppkommen skada.

Under skadestånd skall inbegripas jämväl ersättning för personligt lidande samt för intrång i den kränktes intresse av att ostört bedriva sin näring eller annat liknande intresse, som ej är av rent ekonomisk betydelse.

Om det med hänsyn till den skadevållandes ringa skuld, den skadelidandes förhållande, skadans storlek eller omständigheterna i övrigt finnes skäligt, må skadeståndets belopp nedsättas.

4 §.

Äro flera ansvariga för skada, skall skadeståndsskyldigheten dem emellan fördelas efter den större eller mindre skuld, som prövas ligga envar till last.

5 §.

Har medlem i en förening gjort sig skyldig till förfarande varom i 2 § förmäles, och ingår i föreningens verksamhet företagande av stridsåtgärd av den art, varom fråga är, vare föreningen pliktig att, där så ske kan, hindra medlemmen från att fortsätta det olovliga förfarandet och att förebygga skada genom detsamma.

För ändamål, varom nu är sagt, äge föreningen mot medlem tillämpa varje påföljd, som enligt stadgarna kan inträda på grund av åsidosättande av för-

pliktelse, som åligger medlem. Föreningen må jämväl, oavsett vad stadgarna innehålla, utesluta medlem för en tid av intill ett år.

Åsidosätter föreningen vad i denna paragraf stadgas, vare föreningen skyldig ersätta därav uppkommen skada enligt de i denna lag angivna grunder.

6 §.

Rätt att föra talan om ansvar jämlikt 2 § tillkomme, utom målsägande, ej mindre allmän åklagare än även sammanslutningen för främjande av yrkesintressen, av vilken den kränkte är medlem, så framt sammanslutningen äger att kära inför domstol.

7 §.

Var, som vill fordra skadestånd enligt denna lag, skall inom två år från det skadan timade anhängiggöra sin talan hos domstol. Försummas det, have han förlorat sin talan.

8 §.

Böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalla Kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske efter allmänna strafflagen.

2) Utkast till lag om ändring av 11 kap. strafflagen.

16 §.

Den, som å ställe, varom i 15 § förmäles, genom personligt tilltal, utspri-
dande av skrift, vakthållning eller på annat dylikt sätt söker förmå allmän-
heten till deltagande i blockad eller bojkott, straffes med böter, högst 100
riksdaler, i de fall där gärningen ej med svårare straff särskilt belagd är.

3) Utkast till ändringar i tryckfrihetsförordningen.

§ 1.

12:o. Intet hinder — — — — kan upptäckas.

Ej vare någon på grund av vad i detta moment är stadgat berättigad att ge-
nom utspriande av skrift å offentligt ställe, emot förbud i allmän lag, söka
förmå allmänheten att deltaga i blockad eller bojkott.

§ 3.

14:o. Uppmaning eller annat försök att förmå någon att anordna, vidtaga,
deltaga i eller vidmakthålla ekonomisk stridsåtgärd mot tredje man eller hot
om att anordna, vidtaga eller vidmakthålla sådan åtgärd; brottet straffes med
böter från och med trettio tre riksdaler sexton skillingar till och med ettusen
riksdaler, eller fängelse från och med en till och med sex månader, och skrif-
ten konfiskeras.

I motionerna I: 153 och II: 339 har — efter en redogörelse för innehållet
i den sakkunniges utkast — anförts, att dennes förslag icke gjorde anspråk

på att vara uttömmande. Det syntes därför nödvändigt att oförtövat fortsätta utredningen av frågan om reglering av de i näringslivet verksamma organisationernas kampmetoder. Vid denna utredning borde vissa i motionerna närmare angivna synpunkter beaktas.

I kommissionens betänkande har framhållits, att till grund för kommissionens arbete legat det av den sakkunnige avgivna betänkandet angående tredjemans rätt till neutralitet i arbetskonflikter jämte därmed sammanhängande spörsmål ävensom de över sistnämnda betänkande avgivna yttrandena. Kommissionen, som i likhet med den sakkunnige funnit lagstiftning på ifrågasatt område synnerligen önskvärd, har också funnit sig i stort sett kunna bygga på den sakkunniges utkast, ehuru ganska betydande avvikelser blivit gjorda. En kortfattad redogörelse för kommissionens förslag torde här böra lämnas.

Förslaget till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder. I detta uppdragas till en början vissa allmänna bestämmelser, vartill — frånsett den definition, som gives å stridsåtgärder, varom i förslaget är fråga — motsvarighet saknas i den sakkunniges utkast. Under beteckningen stridsåtgärd hänföres i främsta rummet s. k. massåtgärder, varmed förstås blockad, bojkott och arbetsinställelse (strejk eller lockout). Dit hänföres vidare dels uppsägning av arbets- eller hyresavtal dels ock annat avbrytande av ekonomisk förbindelse, när det sker av två eller flera i samverkan (1 § första stycket).

Förslaget upptager vissa regler i fråga om behörighet att igångsätta massåtgärd. Sålunda stadgas, att behörighet i dylikt avseende tillkommer — med vissa undantag — allenast förening, i vars verksamhet ingår att företaga massåtgärd; utgör sådan förening huvudorganisation i förhållande till andra dylika föreningar, ankommer företagande av massåtgärd uteslutande på huvudorganisationen (2 §). Härjämte har föreskrivits, att förening, som vill förbehålla sig att igångsätta massåtgärd, är pliktig att hos vederbörande länsstyrelse ställa säkerhet för skadestånd, som föreningen kan förpliktas utgiva enligt den föreslagna lagen. Från denna föreskrift göres emellertid det betydelsefulla undantaget, att förening, som är part i arbetstvist rörande kollektivavtals ingående, äger utan ställande av nu angiven säkerhet mot sin motpart vidtaga arbetsinställelse jämte arbetsblockad (3 § första stycket). Säkerhet skall utgöras av penningar eller ock av värdehandlingar eller borgen, som länsstyrelsen godkänner; densamma skall för olika föreningar gälla olika belopp, bestämda för arbetsgivarförening i viss relation till antalet arbetare, som av föreningens medlemmar sysselsättas, samt för annan förening i viss relation till dess medlemsantal. Har ställd säkerhet tagits i anspråk för gäldande av skadestånd eller har ändring inträtt i de förhållanden, som äro avgörande för säkerhetens storlek, skall säkerheten utfyllas eller ökas (3 § andra och tredje styckena samt 4—5 §§). Om förening vill vidtaga massåtgärd, skall skriftlig underrättelse därom lämnas den, som åtgärden avser, eller om han

tillhör förening, som i 2 § avses, till denna. Redogörelse för anledningen till åtgärden skall samtidigt lämnas och jämväl intagas i meddelande, som är avsett att sprida kännedom därom. Underrättelsen skall regelmässigt lämnas minst en vecka i förväg (6 §).

I fråga om gränsdragningen mellan part och tredje man har det ansetts, att såsom part bör behandlas den, mot vilken man riktar en stridsåtgärd med självständigt syfte, vare sig detta går ut på att den angripne skall företaga eller underlåta något eller allenast på att skada denne. Tredje man blir under sådana förhållanden den, mot vilken man riktar stridsåtgärd i syfte att därigenom utöva medelbar inverkan på lösningen av motsättningen till part. Av den sålunda intagna ståndpunkten följer, att vissa kategorier av personer, som enligt den sakkunniges utkast voro att anse såsom tredje man och i sådan egenskap åtnjöto skydd, äro att hänföra till parter. Då i anledning härav för- anletts upptagande av vissa fall, där stridsåtgärder mot part äro förbjudna, hava i samband därmed upptagits vissa andra fall, där delade meningar om det berättigade i ett skydd mot stridsåtgärder ansetts knappast råda, ehuru den, för vilken skydd stadgats, icke är att beteckna såsom tredje man. Dessa bestämmelser hava sammanförts under den gemensamma beteckningen »Om vissa stridsåtgärder med omedelbart syfte (stridsåtgärder mot part)». Så- lunda hava upptagits förbud mot stridsåtgärder, som rikta sig mot offentlig myndighet eller eljest utgöra ett angrepp eller hot mot offentlighetsliga funk- tioner (7 §), så ock förbud mot stridsåtgärder, där syftet är att av religiösa, politiska eller liknande grunder utöva förföljelse mot någon (8 §). Frågan om utpressningsblockad har upptagits till lösning i hela dess vidd; förbud har stadgats mot att, sig eller annan till orättmätig vinning, avtvinga annan gods eller penningar genom att mot honom rikta massåtgärd eller hot därom (9 §). Mot den, som på något sätt varit inblandad i en arbetstvist eller annan ekonomisk tvist, må efter tvistens avslutande stridsåtgärd ej vidtagas, där syftet är att utöva vedergällning för hans åtgöranden eller handlingssätt under tvisten (10 §). Allt slags organisationstvång, som medelst massåtgärd kan utövas mot enskild person, har förbjudits; jämväl mot vidtagande av vissa andra slag av stridsåtgärder har förbud stadgats (11 §). Massåtgärd i an- ledning av tvist rörande arbetsförhållande må ej riktas mot den, som utan biträde av annan än make, barn, föräldrar eller vissa andra närmare anför- vanter driver näring eller utför arbete för egen räkning.

Under den gemensamma beteckningen »Om stridsåtgärder med medelbart syfte (stridsåtgärder mot tredje man)» upptagas de bestämmelser, som hava till uppgift att reglera rättsskyddet för tredje man i egentlig mening, d. v. s. någon som står utanför den tvist eller motsättning till en part, vari anlednin- gen till angreppet ytterst är att finna. Med avseende å avtalstvister har så- lunda stadgats förbud mot att såsom påtryckningsmedel rikta stridsåtgärd mot någon, som ej har del i tvisten — tredje man (14 § första stycket). Vad an- går konkurrenstvister må massåtgärd ej riktas mot tredje man för att förmå denne till medverkan genom avbrytande av hans ekonomiska förbindelse med den, mot vilken angreppet medelbart är riktat, eller vidtagande av annan åt-

gärd mot denne (14 § tredje stycket). Därjämte har stadgats förbud för stridsåtgärd mot tredje man i anledning av sådan motsättning till part, som enligt de förut omförmälda specialbestämmelserna (7—12 §§) eller lagen om kollektivavtal icke må föranleda stridsåtgärd mot parten; även om denne endast åtnjuter skydd mot särskilda arter av stridsåtgärd, är tredje mannen skyddad mot varje stridsåtgärd (15 §). Undantag från det rättsskydd, som tredje man i fall av avtalstvister och konkurrenstvister åtnjuter, tillkommer icke den, som uppgivit sin neutralitet i tvisten. Såsom neutralitetsbrott anses *att* medlem av en ekonomisk kamporganisation under en tvist, vari organisationen är invecklad, åsidosätter sina organisationsmässiga förpliktelser till fördel för motparten (16 § första stycket 1.); *att* arbetare i anledning av väntad eller utbruten arbetstvist antager blockerat arbetare eller *att* arbetsgivare anställer arbetare, som strejkar eller genom lockout är utestängd från arbete (16 § första stycket 2.); *samt att* någon under tvist lämnar part ekonomiskt understöd eller, efter förändring av sin näring eller verksamhet, bispringer honom (16 § första stycket 3.). Med den inskränkning, som följer av det nu sagda, är såsom neutralitetsbrott icke *att* anse, *att* någon vid arbetsnedläggelse kvarstannar i sitt arbete (16 § andra stycket första punkten). Ej heller brytes neutralitet genom utförande av skyddsarbete, vartill hänföres arbete, som icke kan anstå utan fara för människor eller för skada å byggnader eller andra anläggningar, husdjur, mogen gröda, maskiner, varulager eller dylikt (16 § andra stycket andra och tredje punkterna). Arbetsledare, tjänsteman eller därmed jämställd är vid arbetsinställelse ej skyldig *att* utföra — utom de göromål, som eljest av honom fullgöras — annat arbete än skyddsarbete, även om han därtill förbundit sig (17 §). Den form av tredjemansangrepp, som benämnes sympatiåtgärd, är tillåten endast om syftet därmed är *att* genom utvidgning av ursprunglig arbetstvist rörande upprättande av kollektivavtal bispringa part i denna. Sympatiåtgärd må ej omfatta annat än arbetsinställelse jämte arbetsblockad; till arbetsinställelse har ansetts böra hänföras vägran *att* taga befattning med varor, som äro avsedda för eller härröra från rörelse, som drives av part i den ursprungliga tvisten (18 §).

De i det föregående upptagna bestämmelserna om behörighet och ställande av säkerhet hava medfört, *att* förslaget i icke ringa utsträckning kunnat avstå från *att* såsom påföljd för överträdelse av dess speciella förbud stadga straff. Frågan om straff och skadestånd har i förslaget erhållit följande lösning (19—35 §§). Vidtagande av massåtgärd i fall, då behörighet icke föreligger, är alltid straffbelagt, vare sig fråga är om en åtgärd av enskilda personer eller av organisationer, som över huvud sakna behörighet, eller åtgärden företagits av en organisation, som i och för sig har behörighet men som försummat *att* ställa säkerhet. Domstolen kan nedlägga förbud mot stridsåtgärdens fortsättande, och överträdes detta förbud, föranleder åtgärden nytt straff enligt en strängare straffskala. Vidtages massåtgärd av en organisation, som är behörig och ställt vederbörlig säkerhet, men befinnes åtgärden strida mot någon av lagens specialregler, medför detta endast skade-

ståndsskyldighet utom i vissa fall, som nämnas nedan. Nedlägger domstol förbud mot åtgärdens fortsättande och förbudet överträdes, inträder däremot straffbarhet. Vad nu sagts om massåtgärd av behörig organisation, som ställt säkerhet, gäller även vid stridsåtgärder av enskilda behöriga personer, såväl då fråga är om massåtgärder (arbetsinställelse) som då det gäller individuella stridsåtgärder; beträffande de senare hava ju icke några särskilda behörighetsregler uppställts. Vidtagandet av stridsåtgärder, som åsyfta ingripanden mot offentlig myndighet m. m. (7 §), eller som innefatta förföljelse av religiösa, politiska eller liknande grunder (8 §), eller som företagas i utpressningssyfte (9 §), skall städse föranleda straff; även om dylik stridsåtgärd vidtages av någon, som är behörig, inträder straffbarheten således icke först efter ett av domstol meddelat förbud. Den okomplicerade anslutningen till en massåtgärd är icke straffbar. Särskilda straffbestämmelser hava upptagits för åsidosättande av den stadgade underrättelseplikten till motparten och för lämnande av uppenbart oriktiga och missvisande framställningar vid spridande av kännedom om massåtgärd. — Skadeståndsskyldighet inträder icke i de fall, då någon dömes till straff för det stridsåtgärd vidtagits, ehuru behörighet icke förelåg eller säkerhet icke ställts, såframt åtgärden ej också innefattar överträdelse av ett förbud i lagen. Ej heller inträder skadeståndsskyldighet, då någon straffas för åsidosättande av underrättelseplikt. Eljest är var och en, som är förfallen till straff i anledning av vidtagen stridsåtgärd, också skadeståndsskyldig, således även den som uppmanat till stridsåtgärden. Även om straff icke är stadgat, inträder skadeståndsskyldighet för enskilda personer, som själva vidtagit eller biträtt beslut om anordnande av stridsåtgärd, som är förbjuden. Organisation är skadeståndsskyldig, om de, som äga företräda densamma, fatta beslut om förbjuden stridsåtgärd. Därjämte har organisation, vid äventyr av skadeståndsskyldighet, plikt att ingripa mot medlemmar, som organisationen veterligen göra sig skyldiga till lagstridiga massåtgärder, som för medlemmarna själva medföra skadeståndsskyldighet.

På samma sätt som enligt lagen om kollektivavtal kan hänsyn tagas till skada av ideell natur, likasom också skadeståndet kan till beloppet nedsättas eller helt bortfalla. Om skadeståndsskyldighet ålägges flera, fördelas skadeståndsskyldigheten efter skuld. Organisation kan dock förpliktas att, med bibehållen rätt till regress, förskjuta vad som av skadeståndet belöper på medlem.

Om rättegången hava vissa bestämmelser upptagits (36—46 §§). Mål, som bliva att bedöma enligt den föreslagna lagen, skola upptagas av de allmänna domstolarna. För att det oaktat redan från början kunna vinna en någorlunda enhetlig rättspraxis skall domstol i regel inhämta yttrande från en nämnd, vars ledamöter utses av Konungen. Nämnden skall bestå av ordförande och åtta ledamöter. I densamma skola vara företrädde de intressen, som hänföra sig till arbetsgivare och arbetare, jordbruk, grosshandel och industri. Nämnden är beslutför med ordförande och fyra ledamöter. Förseelser mot den föreslagna lagen skola åtalas av allmän åklagare. Talan om ansvar för olovlig stridsåtgärd må föras, förutom av den kränkte, jämväl av

sammanslutning för främjande av yrkes- eller fackintressen, av vilken denne är medlem. Dylik sammanslutning äger ock föra talan om förbud mot stridsåtgärd; enahanda befogenhet tillkommer åklagaren, där denne för talan. Domstolen skall sörja för fullständig utredning.

Med hänsyn till att den föreslagna lagen i betydande mån måste betraktas såsom ett försök har den ansetts böra erhålla allenast provisorisk karaktär.

Förslaget till lag om ändring i 11 kap. strafflagen är likalydande med det därutinnan av den sakkunnige framlagda utkastet.

Rörande de av kommissionen ifrågasatta *ändringarna i tryckfrihetsförordningen* har kommissionen anfört, att förslaget till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder krävde en motsvarighet i § 3 i berörda förordning. Genom en sådan ny bestämmelse torde böra stadgas straff för hot om ekonomisk stridsåtgärd samt för uppmaning eller annat försök att förmå någon att delta i blockad, bojkott eller arbetsinställelse, i de fall då gärningen är belagd med straff i allmän lag, så ock för att i meddelande, vilket är avsett att sprida kännedom om blockad, bojkott eller arbetsinställelse, lämna uppenbart oriktig eller missvisande framställning.

Sedan professorn Bergendal avgivit det av honom upprättade betänkandet angående tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter och därmed sammanhängande spörsmål, har, såsom framgår av vad ovan anförts, frågan om lagstiftning på detta område genom olika motioner förelagts riksdagen. Dessa motioner hava vid sin behandling av förevarande problem utgått från det skick, vari desamma framlagts i nyssnämnde sakkunniges betänkande. Efter det motionerna väckts, har utredningsarbetet förts vidare genom den av Kungl. Maj:t tillsatta kommissionen, som avgivit betänkande i början av sistlidne maj månad. Utredningsarbetet pågår fortfarande, i det att sistnämnda betänkande utsänts på remiss till olika myndigheter, organisationer och sammanslutningar.

Utskottet.

Det redan verkställda utredningsarbetet ger vid handen, att det här är fråga om lagstiftning, varom i åtskilliga hänseenden full enighet icke lärer kunna förväntas mellan samtliga de intressegrupper, som komma att beröras av desamma. Trots att betydande meningsskiljaktigheter alltjämt kvarstå, synes dock hava ernåtts, att från början avvikande uppfattningar i viktiga delar närmat sig varandra.

Med hänsyn till den stora betydelse, som en lagstiftning på förevarande område äger för skilda grupper av vårt folk, hade det varit önskvärt, att förslag därutinnan av Kungl. Maj:t kunnat föreläggas innevarande års riksdag. På sätt redan nämnts har Kungl. Maj:t emellertid funnit sig böra jämväl över kommissionens förslag infordra utlåtanden från åtskilliga myndigheter samt bereda ett flertal sammanslutningar och organisationer tillfälle att däröver avgiva yttrande. Dessa yttranden hava ännu icke inkommit. Enligt utskottets mening kunna ock de avvikelser från det av den sakkunnige upprättade utkastet, som kommissionsförslaget innehåller, åberopas såsom skäl för denna remissåtgärd. I frågans nuvarande läge finner sig utskottet icke kunna till-

styrka riksdagen att med föranledande av motionerna I: 150, 151 och 152 samt II: 290, 337 och 338 för sin del nu antaga lag i ämnet.

Emellertid har det utredningsarbete, som under flera år pågått på ifrågasatt område, numera fortskridit så långt, att tämligen fasta konturer uppdragits för de lagstiftningsåtgärder, som böra komma under övervägande. Av förut antydda skäl är det önskligt, att utredningsarbetet utan dröjsmål bringas till slut och att riksdagen beredes tillfälle att redan före utgången av innevarande år taga under övervägande ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lagbestämmelser om skydd för tredje man i sådana konflikter, varom här är fråga.

Utskottet anser sig beträffande innehållet i en blivande lagstiftning böra inskränka sig till ett uttalande rörande några av de allmänna grunder, varpå densamma synes böra byggas.

Erfarenheten har givit vid handen, att kränkning av tredje mans rätt förekommit på skilda områden, där ekonomiska motsättningar kunna föranleda stridsåtgärder av olika slag. Det synes därför vara ställt utom tvivel, att en blivande lag icke bör vara inskränkt till arbetskonflikter utan gälla jämväl vid ekonomiska konflikter på hyresmarknaden och inom näringslivet i övrigt. Vid en lagstiftning på ett så vidsträckt och svåröverskådligt område är det tydligen av vikt, att den rättsliga regleringen tager hänsyn till de skiftande förhållandena, som olika verksamhetsgrenar förete, och icke utformas med beaktande av förhållandena endast inom någon av dessa.

Under den utredning, som ägt rum sedan den sakkunnige avgivit sitt betänkande, har föreslagits uppställande av vissa regler i syfte att i största utsträckning kunna begränsa användningen av straff såsom påföljd för vidtagande av olovliga stridsåtgärder. Enligt utskottets mening är det eftersträfvansvärt, att en blivande lag erhåller en sådan läggning, ehuru det måhända torde komma att visa sig, att ett fullständigt undvikande av kriminalisering ej låter sig göra, därest lagen skall erhålla tillbörlig verkan.

Med avseende å den grundåskådning, som bör giva en lagstiftning i ämnet sin prägel, torde här kunna erinras om vad riksdagen i skrivelse till Konungen den 30 april 1926 (nr 167) rörande åtgärder till arbetsfredens främjande anfört: »Tydligt är att härvid åsyftas en lagstiftning, som är rättvist avvägd, fri från ensidighet och avpassad efter ett demokratiskt samhälles rättsordning.» Uppenbarligen äger den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck, tillämpning å den nu ifrågasatta lagstiftningen. Denna bör följaktligen icke rikta sig mot en viss samhällsklass. Överhuvud bör den syfta till beredande av rättsskydd åt en var, som äger grundade anspråk på att icke bliva indragen i de konflikter, varom här är fråga. Om än en lagstiftning av nu angiven innebörd kommer att inskränka rörelsefriheten i vissa hänseenden, lära berättigade gensagor dock icke kunna resas mot att, inom de gränser som här antytts, enskilda intressen underkastas en rättslig reglering.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av de förevarande motionerna I: 150, I: 151, I: 152 och I: 153 samt II: 290, II: 337, II: 338

och II: 339, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t, med beaktande av vad utskottet ovan anfört, ville för riksdagen framlägga förslag till lag om tredje mans rätt till neutralitet i arbetskonflikter samt vid ekonomiska konflikter på hyresmarknaden och inom näringslivet i övrigt;

B) att motionerna I: 150 och II: 290, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att motionerna I: 151 och I: 152 samt II: 337 och II: 338, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

D) att motionerna I: 153 och II: 339, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan under A) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 1 juni 1934.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder, Sigfrid Hansson, Frändén, Sam Larsson, Gustaf Tamm, P. Sandström* och *Forslund*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Magnusson* i Kalmar, *Hage, Johanson* i Hallagården, *Wallerius, Olovson* i Västerås, *Andersson* i Rasjön och *Pettersson* i Hällbacken.

Reservationer:

1) av herrar *Magnusson* i Skövde, *Frändén, P. Sandström, Gustaf Tamm* och *Wallerius*, vilka anfört:

Vi ha inom utskottet yrkat, att utskottet skulle i anledning av föreliggande motioner och på grundval av kommissionsbetänkandet av den 4 maj 1934 med förslag till lag angående vissa ekonomiska stridsåtgärder m. m. utarbeta en lag och förelägga densamma innevarande riksdag till avgörande. Visserligen skulle därigenom riksdagens avslutning blivit avsevärt fördröjd, men å andra sidan hade också undvikits den mycket betydande kostnad för statsverket, som är förenad med sammankallandet av urtima riksdag. Då emellertid vårt berörda yrkande av utskottet avvisats och från annat håll framförts yrkande

om urtima riksdag för att därigenom möjliggöra lagstiftningens snabbare genomförande än som blir fallet vid uppskov till nästkommande lagtima riksdag, ha vi ansett oss böra i andra hand biträda detta yrkande.

Av vårt omnämnda yrkande framgår, i vilken riktning lagstiftningen enligt vår mening bör läggas. Att i vidare mån redan nu ingå på särskilda delar av den ifrågasatta lagstiftningen, vilken icke inom utskottet slutbehandlats, synes oss därför icke lämpligt.

2) av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Forslund, Magnusson* i Kalmar, *Håge, Olovson* i Västerås och *Pettersson* i Hällbacken.